

KARADENİZ BÖLGESİNDE MERSİN BALIĞI ÜRETİM İMKANLARININ ARAŞTIRILMASI

Proje Lideri: Dr. Bilal AKBULUT

Araştırmacılar: Dr. İlker Zeki KURTOĞLU, Eyüp ÇAKMAK, Yahya ÇAVDAR, Hacı SAVAŞ, Nilgün AKSUNGUR, Hasan ERGUN

- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Trabzon Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü

Yumurtalarından dünyaca meşhur siyah havyar üretilen mersin balıkları büyük ekonomik önemi olan türlerdir. Ülkemizde başta Kızılırmak, Yeşilırmak ve Sakarya nehirlerine üremek için giren mersin balıklarının avcılığı 1971 yılında yasal olarak sınırlandırılmış ve 1997 yılında da tamamen yasaklanmıştır. Bütün mersin balığı türleri 1998 yılından itibaren CITES sözleşmesi kapsamında nesli tehlikede olan balık türleri listesine alınmış ve tüm dünyada yetiştiricilik dışında avcılığı ve havyar ticaretinde kota uygulanmasına geçilmiştir.

Ülkemizde mersin balığı yetiştiricilik çalışmaları 1989 yılında başlatılmış olup, 2000 yılında kuluçkahanede yumurtadan yavru üretimi gerçekleştirilmiş ve 2004 yılında Sakarya nehrinde bir balıklandırma çalışması biyolojisi ve oşinografi çalışmaları yapılmıştır.

Enstitümüzce 2001-2005 yıllarında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün desteğiyle "Karadeniz Bölgesi'nde Mersin Balığı Üretim İmkânlarının Araştırılması" projesi yürütülmüştür. Bu projeye, mersin balıklarının yapay üretimi için uygun yer seçimi, yavru üretme tekniği, tank ve kafeslerde yetiştirme, anaç stoğu oluşturma ve doğal stokların iyileştirilmesi gibi ihtiyaç duyulan konularda, gerekli parametrelerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada;

I) Proje başlangıcında İstanbul Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi, Su Ürünleri Üretim Biriminden getirilen Karaca mersini (*A. gueldenstaedtii*) yavruları (6-14 gram) tatlı su tankı ve akabinde deniz kafeslerinde büyütülmüşlerdir. Tank ve kafeslerde alabalık yemiyle beslenen balıklar 4 yıllık bir bakım ve besleme sonunda 3-5 kg ağırlığa ulaşmışlardır.

II) Hedef dışı av olarak balıkçıların ağlarında kalan ve Enstitümüzün diğer araştırma çalışmaları neticesinde yakalanan yavru mersin balıklarının tank ve kafes şartlarına adaptasyonu çalışmaları yapılmıştır.

Bu yöntemle temin edilen balıklardan mersin morinası (*Huso huso*) türüne ait balıkların tank ve kafes ortamına adapte olarak yem aldıkları ve büyüdükleri görülmüştür. Diğer türlerden karaca mersin ve sivri burun türlerinin tank ve kafes ortamına adapte olmadığı gözlenmiş olup, bu türlere ait balıklar en fazla 3 ay yaşatılabilmektedir. Karadeniz'de var olduğu bilinen bu üç türün dışındaki diğer mersin balığı türlerine rastlanmamıştır.

III) Yavru üretim çalışmaları, araştırma birimindeki morina ve karaca mersinlerinde gonadların gelişimi ve yumurta durumlarını belirlemek için birer balık muayene edilerek gonadları incelenmiş, balıklarda gonat oluştuğu görülmüş, ancak yumurtlama safhasında olmadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, mersin balıklarında cerrahi inceleme protokolü oluşturulmuştur.

IV) Yavru üretime uygun yer tespiti çalışması ile Devlet Su İşlerinin Amasya-Yedikırlar Baraj Gölü kenarına kurduğu sazan balığı üretim tesisi, mersin balığı üretimi açısından incelenmiş ve bu tesisin bazı değişiklik ve iyileştirmeler yapılarak mersin balıklarının üretiminde kullanılabileceği görülmüştür.

V) Eğitim ve tanıtım çalışması olarak hizmet içi eğitim semineri düzenlenmiş, Ukrayna'da mersin balığı üretme çiftliğinde incelemelerde bulunulmuş, ulusal ve uluslar arası kurum ve kişilerle irtibat kurulmuş, projenin içeriğini anlatan bir web sayfası hazırlanarak İnternet'te yayınlanmış, konuyla ilgili iki makale yapılmış ve AB projeleri için CORDIS web sayfasında partnerlik profili yayınlanmıştır.

Sonuç olarak, yürütmüş olduğumuz bu proje çalışmasıyla, bir anaç stoğu oluşturmanın yanında Karadeniz Bölgesi'nde mersin balıklarının yetiştiriciliği ve doğal stoklarının geliştirilmesi konusunda bilgi, beceri ve deneyim kazanılmış olup, yeni fırsatlar, açılımlar ve yen işbirlikleri sağlanmıştır.